De små skarpe
– om sundheds, seksualundervisning og familiekundskab fra forskellige perspektiver

Af pædagogisk konsulent Tine Longfors til formand for Danske Skoleelever Marie Holt Hermansen

1. Hvad kan eleverne gøre for at bringe sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF) på dagsordenen på deres skole?
Vi skal sige højt, hvad vi har brug for. Lærerne er ikke klar over, hvad vi elever gerne vil undervises i, hvis vi ikke siger det højt. Samtidig skal læreren så sørge for at inddrage eleverne.

2. Hvorfor er det så svært for andre generationer i dag at tale ind i ungdomskulturen omkring SSF?
Det er altid svært med noget nyt og med et svært tabubelagt emne mellem generationerne, sådan har det altid været. Derfor er det rigtigt vigtigt at få på dagsordenen, hvordan vi kan tale sammen om SSF.

3. Hvor starter man, når lærere skal udvikle deres sprog og viden om køn, seksualitet og familieformer?
Man starter med at spørge... Vores udvikling og verden ændrer sig hele tiden. Der er ikke noget facit, men vi må have en indledende snak i klasserummet om, hvordan vi gerne vil tale sammen. Er det fx ok at sige, at noget er stødende? – Og så må lærerne sætte sig ind i, hvordan man bedst får forklaret tingene. Eleverne kender ikke altid svaret, så det vigtigste er at skabe et rum, hvor det er trygt at gå på opdagelse i sammen.

4. Hvad kan læreren gøre for at lave god undervisning i SSF?
Det handler om at tænke i helheder. Tænke og udstråle ro og sikkerhed. En, der viser, at det er naturligt som lærer at stille sig som klippe i klassen. Alle har et billede af en klasse, der er lidt oppe at køre, og der er det vigtigt, at læreren er rolig.

5. Hvad er de top tre vigtigste dagsordener inden for SSF netop nu?
- Ordentlig viden om kroppen og sikker sex.
- Grænser. At respektere dem og at forstå, at man kan træde over en grænse, der ikke var der for mig selv.
- At være normkritiske. Mange føler sig forkerte, og at de ikke passer ind. At der præsenteres en repræsentation. Mange ved ikke, at der er flere forskellige måder at være seksuel og have familie på. At man kan elske og føle lyst på mange forskellige måder.

At navigere i et felt med stor bevågenhed

De små skarpe af pædagogisk konsulent Tine Longfors til Line Anne Roien, formand for advisoryboardet i det nationale projekt om sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)

1. Hvorfor er det så vigtigt, at eleverne undervises i SSF – er det ikke i bund og grund et privat anliggende?
Grundlæggende handler SSF om temaer, der er vigtige for børn og unge – fx identitet, følelser, seksualitet, familieliv, relationer, at udvikle sig fra barn til ung, køn og rettigheder. Det er alle temaer, der er vigtige for at forstå sig selv og andre mennesker – og det samfund, man lever i. Opgaven i SSF er at undervise i temaerne på en måde, der ikke er privat, men derimod oplysende, udviklende og demokratisk dannende.

2. Hvorfor er det så svært for andre generationer i dag at tale ind i ungdomskulturen?
Det har altid været svært at forstå andre generationer – det er vist ikke noget nyt. I dag kan det fx være svært for voksne at forstå den del af børne- og ungdomslivet, der foregår digitalt, som den voksne generation ikke selv har erfaret som unge. Det kan gøre det svært at spørge ind til og rådgive om.

Ligeledes kan en mere flydende tilgang til køn, som vi oplever mange unge have i dag, være svær at forstå for voksne, der er vokset op i en tid, hvor de muligheder ikke eksisterede. I dag behøver unge ikke at overtage en bestemt måde at være i sit køn på – de kan vælge at gøre det, men de kan også vælge at gøre noget andet.

3. Hvor begynder man, når lærere skal udvikle deres sprog og viden om køn, seksualitet og familieformer?
Et frugtbart sted at begynde er at forholde sig til den viden, der er fundamentet for undervisningen i SSF. Den viden er grundlæggende tværfaglig, dvs. at SSF er sammensat af både naturfaglige, samfundsfaglige og humanistiske vidensområder. Det er også derfor, at SSF kan integreres meningsfuldt i så mange af skolens fag.

I forhold til køn, seksualitet og familieformer må man som lærer og pædagog sætte sig ind i, hvad det egentlig er for nogle "fagbegreber": Hvad er "seksualitet" for noget? Hvad betyder det, når nogle taler om "biologisk køn" eller "kønsidentitet"? Underviserens viden og refleksion over sproget er væsentlig for at kunne varetage undervisningen i SSF.

4. Hvad kan læreren gøre for at lave god undervisning i SSF?
Lærere og pædagoger må som det første tage ansvar for at skabe et trygt rum for ALLE elever. Eleverne har noget på spil i undervisningen, fordi den jo handler om vigtige temaer i deres egne liv.

Dernæst er det vigtigt at klæde eleverne på til selv at udforske SSF's mange temaer, så undervisningen får en undersøgende karakter. Faghæftet lægger op til en projektbaseret og handlingsorienteret tilgang, hvor eleverne er medinddraget, og dét, de er optaget af, fylder. Det sætter en særlig ramme for underviserens rolle, der i højere grad skal være en igangsætter, vejleder og facilitator end en faglig "ekspert".

5. Hvad er de top tre vigtigste dagsordener inden for SSF lige nu?
Kompetencedagsordenen i forhold til at sikre, at lærere og pædagoger føler sig kompetente til at varetage undervisningen i SSF. De er udfordrede af, at de ikke er uddannet inden for SSF, at de har få muligheder for kompetenceudvikling, samt at der på skolerne ofte ikke er et fagligt miljø, hvor de kan drøfte, udvikle og kvalificere deres undervisning.

Mediedagsordenen i forhold til køn, seksualitet og mangfoldighed kan skabe en udfordring for lærere og pædagoger. For hvordan navigerer jeg som underviser i emner, der har en bevågenhed blandt forældre og medier? Hvordan griber jeg de mange forskellige værdier og normer, der er repræsenteret i klasserummet, an – særligt hvis jeg ikke selv føler mig helt fagligt klædt på til det?

Trivselsdagsordenen i forhold til den store udfordring vi har omkring det stigende antal børn og unge, der mistrives. Den udfordring kan skolerne ikke løse alene, men jeg mener, at der ligger et uudnyttet potentiale i at arbejde mere systematisk med SSF og ved at integrere emnet i højere grad i skolens øvrige trivselsindsatser.